

Д-р Лоранс Буун,* д-р Матилде Морел**

ПРИВЪРЗВАНЕ НА ЦЕНТРАЛНА И ИЗТОЧНА ЕВРОПА КЪМ ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

Обвързването на еврото с обменните курсове на СЦИЕ може да се оцени, като се използват критериите за влизане в Европейския валутен съюз (ЕВС). Този подход взима под внимание процеса на разширяване, започнал през юни 1993 г. в Копенхаген, където за приемане в ЕС беше избрана една група от СЦИЕ. Фискалната дисциплина според критериите от Маастрихт подпомага преходния период. Но въпросът дали обвързването на валутите помага за по-нататъшното стабилизиране на инфлацията, може да се задава само когато започне растежът и инфлацията не произлиза основно от относителни колебания на цените. Анализът на корелацията на бизнес-циклите помага за решаването на този проблем. Корелацията на промишлената продукция и циклите на безработица на СЦИЕ и ЕС показва по-дълбоката им интеграция с Германия, отколкото с ЕС, както и че обвързването на валутите е правилна политика за страните от СЦИЕ.

JEL: E32; F3; F42

Едно от главните предизвикателства за европейската интеграция е нейното разширяване на Изток. За страните от ЕС това означава покриване на традиционните критерии за *реална и номинална* конвергенция в рамките на договора от Маастрихт. Критериите от първия тип отразяват конвергирането на икономическите структури и предполагат провеждане на обща монетарна политика, а тези от втория предпазват страните със силни валути от “заразяване” от държави с по-висока инфлация, причинена от избора на различна икономическа политика.

Тези два типа критерии могат да бъдат използвани за оценка на ситуацията в страните от Централна и Източна Европа (СЦИЕ) и по-конкретно на тяхното интегриране и привързване към зоната на *еврото*, като се отчитат спецификите на преходния процес. Понижаването на инфлацията отразява макроикономическото стабилизиране и реструктурирането на относителните цени и впоследствие предлага оценка на икономическата политика. Колкото до степента на реалната конвергенция, тя по-скоро съответства на възстановения след 1992-1993 г. икономически растеж (последвал характерния за процеса на преход първоначален спад на производството), отколкото на самия феномен *stricto sensu* на икономическата конвергенция. Полезни са и двата критерия, защото, *първо*, са пряко свързани с перспективата за присъединяване на някои СЦИЕ към ЕС и дори към ЕВС; и *второ*, позволяват очертаването на два типа икономики в преход: едни, за които връзването към *еврото* е избор на текущата им монетарна политика, и други, за които това е перспективна цел на дългосрочната им политика.

* OECD, 16 rue A. Pascal, 75016 Paris. Email: Laurence.Boone@oecd.org

** ROSES (CNRS) CEPR, Maison des sciences économiques, 106-112 boulevard de l'Hopital, 75013 Paris. Email: Maurelm@univ-paris1.fr

Статията е предоставена на сп. “Икономическа мисъл” от авторите.

Коя би била най-добрата стратегия за първата група страни, ако целта им е да дадат приоритет на реалната конвергенция?

а) дали стратегията за привързване, която лишава икономиките от автономност при провеждане на монетарната им политика, но (стабилизирайки инфлационните очаквания) намалява реалния лихвен процент, който е ключов показател при прехода? Предимството на тази стратегия е, че е пряко ориентирана към присъединяването към ЕВС;

б) или пък стратегията за приспособяване към специфичните шокове чрез автономна валутната политика (плаване на валутите)?

Отговорът зависи от степента на симетрия (асиметрия) на шоковете.

Нов прочит на традиционните критерии

Критериите от Маастрихт

Критериите от Маастрихт са обособени в три групи:

- номинални, изискващи съгласуване на инфлационните нива и на лихвените проценти¹ (вж. табл. 1);
- фискални (табл. 1), съгласно които дефицитите (задълженията) не трябва да надвишават 3% (60%) от БВП;
- критерии за стабилност на валутните курсове (вж. табл. 2), чиито колебания да не надхвърлят интервала от около 15% спрямо централния курс за срок от две години.

Таблица 1

Номинални и фискални критерии, приложени в СЦЮЕ

Страни	Размер на инфлация (годишен процент)				Дефицит на БВП (%)				Дълг към БВП (%)			Номинален лихвен процент в дългосрочен план		
	95	96	97*	98**	95	96	97*	98**	95	96	97	95	96	97
България	62	123	1082	25,0	-5,6	-10,4	-2,1	-2,0	39,2	60,2	25,2	42,7	47,2	7,9
Чехия	9,1	8,8	8,5	11,0	-1,8	-1,2	-2,1	-2,4	11,4	10,1	10,1	12,7	12,5	13,9
Унгария	28,2	23,6	18,3	15,0	-6,7	-3,1	-4,9	-4,9	84,3	72,1	64,7	32,2	24	20,8
Полша	27,8	19,9	14,9	11,0	-2,8	-3,3	-3,1	-3,1	58	51	Nd	24	23,3	25,8
Румъния	32,3	38,8	154,8	60,0	-2,6	-4,0	-3,6	-5,5	Nd	Nd	Nd	47,5	53,6	55,6
Словакия	9,9	5,8	6,1	7,5	0,2	-1,9	-3,8	-4,0	Nd	Nd	Nd	14,8	13,2	16,2
Словения	13,5	9,9	8,4	8,5	0,0	0,3	-1,1	-1,0	Nd	Nd	Nd	19,4	10,3	14,5
ЕС	2,8	2,0	1,4	1,5	-5,3	-4,2	-2,4	-1,6	71,0	71,6	71,3	8,5	7,1	6,0

Източник: ЕБРР, Преходен отчет, 1998; * оценка, ** предвиждане; Икономически перспективи за ОИСР, 65, юни 1999; за Унгария: Унгарска национална банка.

¹ Размерът на инфлацията (и на лихвения процент) трябва да остава в интервала от +-1.5% (2%) спрямо средното равнище на трите страни с най-добри показатели в областта на инфлацията (лихвения процент).

На табл. 1 ясно се разграничават две групи от страни в преход. Първата включва държавите от Централна Европа, чиито равнища на инфлация и номинални лихвени проценти вече са стабилизиращи. В Чешката и Словашката републики, както и в Словения, те се измерват с едноцифрено число. Втората група е съставена от Румъния и България, чиито темпове на инфлация отразяват липсата на макроикономическа стабилизация. Номиналните лихвени проценти в тези две страни от Източна Европа са високи и крият значителен риск.

Показателите за дефицита и задлъжнялостта отразяват измененията в ситуацията. По принцип (и в частност спрямо задлъжнялостта) те остават в рамките, наложени от Маастрихт. Дефицитите успешно се задържат в границите на 3% от БВП, с изключение на практиката в Румъния и България. Все пак финансирането на прехода и целта на икономическото догонване биха могли да наложат в дългосрочен аспект известно нарастване на държавния дефицит.

Таблица 2

Изменение на валутния курс спрямо германската марка
(%)

Година	България	Чехия	Унгария	Полша	Румъния	Словакия	Словения
<i>Средно процентно изменение</i>							
1991	559,43	64,80	15,24	8,19	189,60	64,18	137,60
1992	90,82	1,65	12,43	37,23	429,66	1,94	278,84
1993	11,54	-2,60	9,70	30,18	140,36	2,76	32,30
1994	100,11	0,67	16,83	23,78	132,89	6,29	16,46
1995	46,04	4,37	35,18	-100,00	39,14	5,03	4,79
1996	147,01	-2,60	16,01	5,83	44,51	-1,83	8,17
1997	1002,07	1,48	6,33	6,60	101,02	-5,38	2,36
<i>Вид отклонение</i>							
1991	230,58	26,97	4,60	3,91	81,79	26,71	134,30
1992	186,34	3,29	6,25	11,20	184,50	3,62	121,89
1993	5,33	2,63	2,48	4,63	40,60	3,37	10,56
1994	35,76	2,41	3,73	3,77	35,42	3,02	6,23
1995	32,55	1,69	6,10	0,00	7,90	2,18	1,57
1996	140,31	2,12	7,82	2,61	7,04	1,54	2,20
1997	663,47	5,99	1,19	3,72	12,84	2,76	1,34

Източник: FERI, средно месечни. Положителният (отрицателен) знак означава, че паричната единица се обезценява (укрепва).

Колеланията на валутните курсове в СЦИЕ бяха относително скромни през последните години (по-специално в Унгария, Полша и Словения), но не

и в България,² в Румъния (където цените са либерализирани едва през 1997 г.) и в Чешката република.

Табл. 1 и 2 показват, че икономиките с успешно проведена макроикономическа стабилизация бележат спад в равнищата на лихвените проценти и на инфлацията, макар техните показатели да остават над таваните, наложени от Маастрихт. Този спад е логично следствие от успешно проведеното реструктуриране и може да се очаква (когато ефективният сектор стане преобладаващ) инфлацията да се стабилизира още повече, при условие обаче, че механизмите за индексирание на заплатите не покопаят тази положителна тенденция. В рамките на подобен процес критериите от Маастрихт са безспорно полезни, тъй като формулират изискването за номинална стабилност, която може да улесни прехода.³

Процесът на преход

Всъщност в процеса на реструктурирането на икономиките в преход инфлацията намалява, а производството следва симетрично развитие. Този сценарий е показан на фиг. 1, която илюстрира под формата на обърната нагоре камбана производствените тенденции⁴ в страните от Централна Европа, чийто спад започва след прекъсването на плановете дейности и впоследствие отстъпва място на възобновения растеж, породен от утвърждаването на съвременните сектори. Спадът в предлагането на стоки и услуги ускорява инфлацията в началото на прехода, а неговото възстановяване съдейства за стабилизирането на цените през втората фаза.

Понижаването на инфлацията се подчинява на две различни логики, които могат да действат едновременно: едната е свързана с реструктурирането на относителните цени, а другата произтича от такива традиционни фактори като паричната политика и натиска на заплатите. В СЦИЕ⁵ може да се наблюдава действието и на двете логики, но критериите от Маастрихт стават действително правилни и уместни само когато инфлацията отразява преобладаващото въздействие на традиционните фактори. Следователно прилагането на тези критерии е по-обосновано и закономерно в страните от Централна Европа.

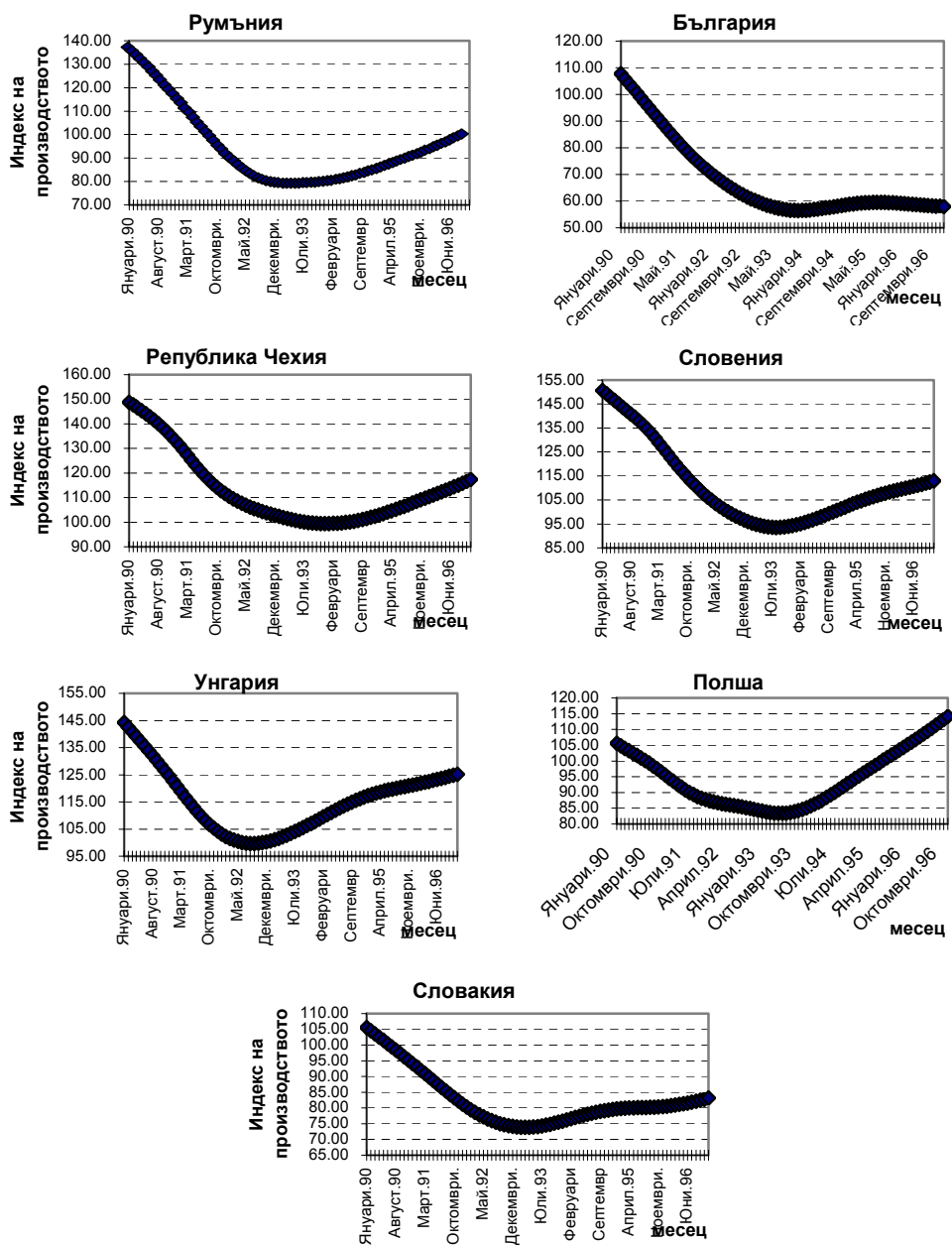
² През 1997 г. инфлацията в България е сравнително висока поради закъснялото либерализиране (първо частично, а после и общо) на цените. Първите два месеца на годината се характеризират с хиперинфлация, която налага въвеждането на валутен борд (паричен съвет).

³ Критериите от Маастрихт и процесът по приобщаването могат да бъдат анализирани и от гледна точка на пораженията от тях външни ефекти, които позволяват в модела на преход (характеризиращ се с проблемите на координирането и многостранните баланси) да се избегне лошото "равновесие" (вж. Ролан и Вердие, 1999). Този модел предлага теоретична база за интерпретиране на успешния преход на държавите, които влязоха в първата интеграционна вълна, за разлика от онези, които не успяха да попаднат в нея.

⁴ Месечните статистики за производството са разложени и представени като тенденция и цикъл чрез филтъра на Ходрик-Прескот.

⁵ Вж. Шармини Корей, Мауро Мекани и Ерик Офердал (1997).

Привързване на Централна и Източна Европа към Европейския съюз

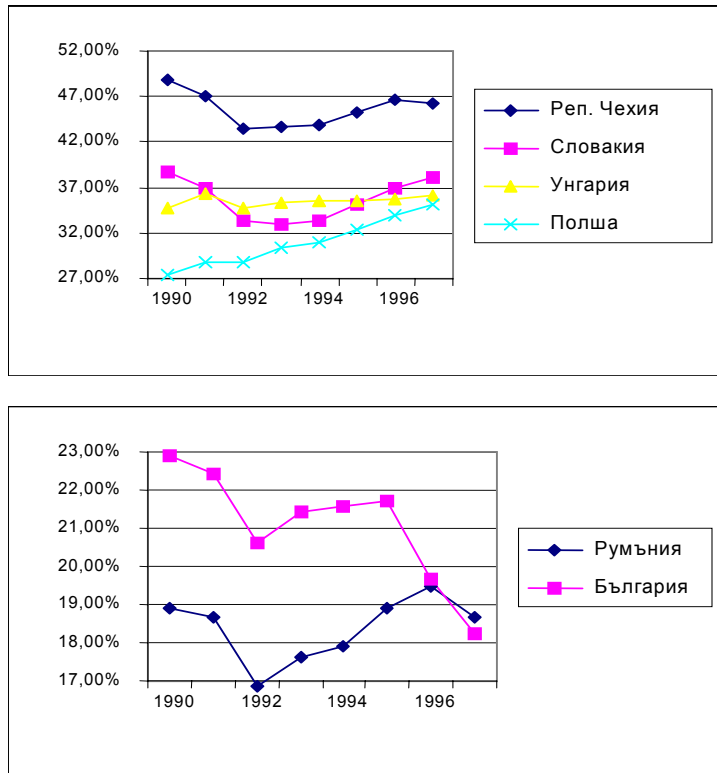

Фиг. 1.Тенденции на производството

С изключение на България процесът на прехода навлиза във фаза на “догонване”. Следващата част анализира смекчаването на разликите в БВП на човек от населението между Изтока и Запада, независимо от факта, че то се дължи по-скоро на възстановения растеж, отколкото на феномена *stricto sensu* на реалната конвергенция. Това сближаване на показателите е важно, защото допринася за облекчаване на трансферите, които би трябвало (в рамките на сегашното функциониране на ЕС) да се осъществят на Изток.

Начало на реалната конвергенция?

Реалната конвергенция води до дългосрочна тенденция към намаляване на разликите в жизнения стандарт на дадена група страни. На фиг. 2 е илюстрирана еволюцията на БВП на човек от населението в СЦИЕ като процент от същия в Германия.

Фиг. 2. Развитие на БВП на човек от населението на СЦИЕ в % към БВП на човек от населението в Германия

Източник: CHELEM-CEPII, изчисления на авторите

Разликите в жизнения стандарт на Чехия, Словакия, Унгария и Полша спрямо този на Германия остават значителни, но за тези страни процесът на конвергиране е започнал. За съжаление Румъния и най-вече България определено остават върху отдалечаващата се пътека - либерализирането на икономиката през първите години на прехода предизвика рецесия, а отсъствието на реално и ефективно реструктуриране не позволи възстановяване на един устойчив растеж.

Друг метод за оценка на реалната конвергенция, или сигма-конвергенцията, изхожда от тенденцията в различията на БВП на човек от населението в рамките на дадена група страни. Нарастването на тези различия се разглежда като признак за раздалечаване, и обратно. Една зона "сигма-конвергира", ако $V_{it} > V_{i,0}$, където V_{it} е изменението на логаритъма на БВП на човек от населението през периода T (последния период), а $V_{i,0}$ е изменението на логаритъма на БВП на човек от населението през първия период (1990).

Таблица 3

Сигма-конвергенция

	В рамките на СЦИЕ	Общо за СЦИЕ – зоната на ЕС	Общо за страните от Централна Европа – зоната на ЕС	Общо за страните от Източна Европа – зоната на ЕС
1990	0,123	0,263	0,195	0,696
1991	0,119	0,291	0,217	0,809
1992	0,125	0,316	0,226	0,900
1993	0,113	0,302	0,221	0,866
1994	0,111	0,297	0,216	0,853
1995	0,109	0,286	0,204	0,822
1996	0,129	0,300	0,192	0,857
1997	0,155	0,325	0,182	0,921

Източник: CHELEM-CEPII, изчисления на авторите: вариация на логаритъма на БВП на човек от населението.

Табл. 3 не показва смекчаване на различията в БВП на човек от населението в района на СЦИЕ, нито пък в зоната, съставена от тях и ЕС. Този резултат се обяснява с вече посочената хетерогенност на страните от групата на СЦИЕ. Ако разграничим държавите със стабилизирана и реструктурирана икономика от тези, които все още не са излезли от първата фаза на прехода, ще видим, че първите "сигма-конвергират" (колона 3), т. е. различията в жизнените им стандарти намаляват, докато при втория тип държави те се увеличават (колона 4).

Оценка за степента на симетрия (асиметрия) на шоковете

За страните, които още не са приключили с първата фаза (реструктуриране на относителните цени и възстановяване на растежа), вероятно ще е нецелесъобразно да следват стратегията на привързването,

тъй като тя би могла да доведе до следния твърде нестабилен сценарий: реално поскъпване на валутите; влошаване на текущите сметките, породено от спада в конкурентоспособността (вкл. на нововъзникващите отрасли); валутни кризи, несъвместими с преследваните по време на прехода цели.

За разлика от това, някои от вече стабилизирани СЦИЕ (например Чехия, Унгария и Словакия), в които инфлацията отразява преобладаващото влияние на избраната парична политика, следват все по-активно линията на привързване на своите валути предимно към германската марка. Въпреки че вероятността от възникване в тези страни на валутни кризи се запазва, остава въпросът каква е оптималната валутна стратегия за постигането на реална конвергенция:

- а) стратегия за приспособяване към специфичните шокове чрез следване на автономна валутна политика (плаващ курс на валутите), или
- б) привързване, лишавашо икономиките от автономността на паричната им политика, което същевременно (като стабилизира инфлационните очаквания и понижава общия риск) улеснява финансирането на прехода.

Втората възможност (тази на привързването) има и това предимство, че издига като ясен ориентир присъединяването към ЕВС, а стабилизирането на валутния курс може по ендогенен (вътрешноприсъщ) начин да съдейства за укрепване степента на симетрия на шоковете, с които се сблъскват икономиките. Независимо дали е ендогенна или не, тази степен на симетрия (асиметрия) на шоковете е в сърцевината на проблематиката.

От една страна, връзвайки своята парична единица към чужда валута, съответната икономика се лишава от ролята на валутния курс като инструмент за приспособяване към възможен асиметричен шок.⁶ От друга страна, ако дадена икономика е твърде отворена,⁷ мобилността на работната сила е ниска,⁸ работните заплати и цените са относително твърди, а критериите от Маастрихт и Пакта за стабилност силно ограничават бюджетната политика, тогава паричната политика си остава единственият инструмент за уравнивяването на подобен шок. И обратно, ако шоковете са симетрични, политиката на привързване на валутните курсове става напълно

⁶ Констатираната силна асиметрия на европейските шокове е сериозен принос от страна на емпиричната литература. Bini Smaghi и Vori (1993) доказват, излизайки от дезагрегираните (разложените) данни за преработвателната промишленост, че тези асиметрични шокове имат секторен характер и се влияят слабо от валутния курс.

⁷ В случая на СЦИЕ процесът на прехода е съпътстван с рязко отваряне към западните пазари и изравняване в степента на отвореност между Изтока и Запада, доколкото тя е подчинена на правилото на уравнивята за тежестта (вж. Хамилтън и Уинтерс, 1992; Шумахер, 1996; Морел и Шейкбосиан, 1998).

⁸ Известно е, че в САЩ колебанията на активността силно варират в различните региони в резултат от мобилността на работната сила (вж. Баюми и Прасад, 1995). Разбира се, този механизъм едва ли ще се утвърди в близко бъдеще в Европа.

възможна, доколкото и в двете зони се следва една и съща парична политика. Съпоставяйки произтичащия оттук критерий, съвременната литература по оптималните валутни зони формулира основния извод, че степента на симетрия на шоковете може да има ендогенен характер. Разработките на Фонтане (1999) и Фонтане и Фройденберг (1999) например доказват, че стабилният валутен курс в процеса на европейската интеграция е благоприятствал развитието на междуотрасловата търговия за сметка на секторната специализация и следователно е засилил симетрията по ендогенен начин. Този аргумент е фундаментален в случая със СЦИЕ - дори ако липсва изоставане, за да оценим напълно въздействията и последствията, представените от нас резултати водят именно в тази посока.

Инструмент за оценка на степента на симетрия (асиметрия) на шоковете е сравнението на икономическите цикли в СЦИЕ и в различните страни-членки на ЕС. Двете държави, избрани за целите на сравнението, са Португалия и Гърция: Португалия⁹ е пример за държава, успешно интегрирала и конвергирала своята икономика към европейския пазар, докато Гърция още е далеч от тази цел. Разглежданият период е януари 1990 – ноември 1997 г. Конвергенцията на циклите е анализирана с помощта на два показателя: месечния индекс на индустриалното производство и равнището на безработица (вж. Фатас, 1996).

Следващият анализ изхожда от предположението, че паричната политика въздейства главно върху колебанията, които съпътстват реструктурирането (т. е. циклите). Тази хипотеза произтича от класическата схема, съгласно която шоковете на търсенето не въздействат върху БВП в дългосрочен аспект за разлика от шоковете на предлагането. Групите показатели за икономическата активност следователно се разлагат¹⁰ чрез филтъра на Ходрик-Прескот така, че да бъде открит и цикълът, и тенденцията, коментирани на фиг. 1.

Икономически цикли, изчислени чрез нивото на безработица

Според табл. 4 икономическите цикли на СЦИЕ протичат в тясна връзка с германския, а чрез него стават повече или по-малко съотнесени с европейския цикъл. Единствено Словения показва по-голяма корелация с ЕС, отколкото с Германия.

Първият случай се обяснява както с ролята, която обединена Германия играе във външната търговия на Източна Европа, така и с големите суми на преките ѝ инвестиции.¹¹ Бързото интегриране на СЦИЕ в доминираното от

⁹ Бихме могли да вземем за сравнение и Испания, страната, която демонстрира "чудото" на интеграцията.

¹⁰ Наличният времеви интервал е много кратък, за да може да се тестват по сериозен начин данните на временните групи: I(0), позиционирани по разлики, по тенденции и т. н.

¹¹ Тя е първият партньор на Източна Европа, далеч пред другите членки на ЕС. Фатас (1996) се основава върху съществуването на вътрешнорегионални връзки между регионите на Северна Италия и

Германия пространство би могло да стане основа за силната корелация на техните цикли.¹² Веднага обаче, след като присъединяването към ЕВС успее да тласне напред процеса на търговската интеграция, възможността за покриване на критериите за влизане в този валутен съюз ще стане по-реална, отколкото преди това.¹³

Съществуващите забавяния в пренасянето на шоковете биха могли да доведат до подценяването на връзката между циклите на страните-членки на ЕС, затова те трябва да бъдат взети под внимание с конкретно посочване броя на отсрочките, свързани с максималната корелация.

Таблица 4

Максимална корелация на циклите на безработица

Корелации на посочените страни с Германия								
	Германия	Франция	Португалия	ЕС-15	Чехия	Унгария	Полша	Словакия
Максимална корелация		0,404	0,23	0,413	0,35	0,3101	0,4833	0,347
Брой на закъснения		(-2)	(-3)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)
Корелации на посочените страни с ЕС								
	Германия	Франция	Португалия	ЕС-15	Чехия	Унгария	Полша	Словакия
Максимална корелация	0,413	0,853	0,719		0,524	0,041	0,389	0,536
Брой на закъснения	(0)	(-3)	(-3)		(-7)	(0)	(-6)	(-8)
Изменение	0,49	0,25	0,21	0,19	0,47	0,64	0,46	1,06

Забележка. Гърция не фигурира в тази таблица, защото не разполагаме със стандартизирани данни за темпа на нейната безработица. Тенденцията беше изготвена с Х-П филтър. Линията на изменение съответства на типа отклонение на използваните серии.

Южна Германия (по-силни в сравнение с международните корелации), за да докаже, че конвергенцията в Европа може да се осъществи благодарение на регионите. В Източна Европа високата степен на икономическо дезинтегриране, причинена от плановата икономика, съчетана с бързата интеграция в една зона, доминирана от Германия, откроява извода, че последната би могла да води или да доминира динамичното развитие на регионите в СЦИЕ.

¹² Изводите, които намираме в един работен документ на Фройденберг и Льомаан (1999), ни водят към същия постулат: интеграцията протича чрез растеж на междуотрасловата търговия и чрез конвергирането на производствените структури; така че тя е допринесла да се намали по ендогенен начин (конкретно за страните от първата вълна на интеграцията) асиметричният характер на шоковете.

¹³ Резултатът от съотношението между германските икономически цикли и тези на СЦИЕ, които (според модела на Франкел и Роз, 1998) би трябвало да са ендогенни спрямо процеса на търговската интеграция, е силен аргумент в полза на присъединяването на онези страни, които имат малки шансове да покриват на един по-ранен етап критериите за участие в ЕВС.

Икономическата активност е в също толкова тясно съотношение между Германия и СЦИЕ, колкото и между Германия и ЕС (0.41), Германия и Франция (0.404), или Германия и Португалия (0.23). Докато обаче корелациите са актуални в случая Германия – СЦИЕ, те са по-високи от нула в случая между Германия и зоната на *еврото*. Симетрично на това, съотношението между СЦИЕ и ЕС понякога е по-високо, отколкото между тях и Германия, да не говорим за Германия и ЕС, при условие, че в сметката се въведат достатъчен брой закъснения - статистиките се движат от 0.389 със закъснение от шест месеца в Полша, до 0.536 със закъснение от осем месеца в Словакия. Взимането под внимание на тези отсрочки подчертава съществуването на значителни забавяния в отражението на циклите от ЕС към СЦИЕ.

Циклите в СЦИЕ се приближават повече до германските, отколкото до европейските и имат по-висока амплитуда, което се илюстрира от последната линия на табл. 4. Тези резултати се дължат както на забавеното пренасяне на европейските шокове към СЦИЕ, така и на силните промени, които съпътстват излизането от процеса на преход. Те открояват трудностите, с които биха могли да се сблъскат страните, тръгнали по пътя на общата европейска парична политика. Независимо от това подобие то с циклите в Германия и тежестта ѝ в ЕВС правят тази прогноза доста предпазлива.

Икономически цикли, изчислени въз основа на производствените показатели

Табл. 5 позволява към сравнението да бъде прибавена и Гърция. Получените резултати от статистиките за безработицата не се поставят под съмнение. С изключение на тези за Румъния и Словения корелациите между СЦИЕ и Германия са актуални, но съществуват отклонения в трансмисията между португалските цикли (1 месец), гръцките (шест месеца) и германските цикли. Докато Португалия е страната с най-добро съотношение към ЕС, икономическите колебания на Гърция са по-слабо свързани с тези на ЕС в сравнение със словенските и българските и са малко по-добре корелирани от чешките или полските. Да си припомним, че от гледна точка на критериите от Маастрихт Гърция не е по-добре поставена от СЦИЕ. Закъсненията в предаването на циклите са променливи, но не надвишават шест месеца (освен в Унгария, където забавянията на отражението достигат осем месеца).

Нестабилността на циклите е съпоставима в СЦИЕ и в страните-членки на ЕС. Независимо че този извод може да се обясни частично с начина за извеждане на посочените тенденции, все пак той е достатъчно достоверен от гледна точка на избраната политиката за привързване към европейските валути.

Таблица 5

Максимална корелация на циклите на индустриалното производство

Корелации на посочените страни с Германия										
	Германия	Гърция	Португалия	ЕС-15	Словения	България	Чехия	Унгария	Полша	Румъния
Максимална корелация		0,261	0,320	0,402	0,365	0,480	0,699	0,427	0,514	0,458
Брой на закъснения		(-6)	(-1)	(0)	(-5)	(0)	(0)	(0)	(0)	(-5)
Корелации на посочените страни с ЕС										
	Германия	Гърция	Португалия	ЕС-15	Словения	България	Чехия	Унгария	Полша	Румъния
Максимална корелация	0,402	0,443	0,884		0,655	0,469	0,393	0,166	0,338	0,297
Брой на закъснения	(0)	(0)	(0)		(0)	(-5)	(0)	(-8)	(-6)	(0)
Изменение	11,84	6,15	8,93	6,54	5,41	6,08	11,70	3,92	6,00	5,55

Забележка: Тенденцията е изготвена с Х-П филтър.

Заклучение

Макар че критериите от Маастрихт все още не са достигнати от СЦИЕ, инфлацията в тези страни намалява вследствие от стабилизирането на колебанията на относителните цени и на лихвения процент. Заявката за привързване и желанието за изпълнение на условията за участие в ЕВС могат да съдействат за по-нататъшното стабилизиране на инфлационните очаквания, за намаляване на риска и за улесняване на инвестициите. Единствено фискалният критерий, който си остава главен източник на противоречия в рамките на ЕС, е вероятно несъвместим с целта на реалната конвергенция, която се нуждае от активна подкрепа на бюджетната политика (вж. Коричели, 1996). Намаляването на различията в БВП на човек от населението играе съществена роля за облекчаване трансфера на потенциални фондове от Европейския съюз към СЦИЕ. Анализът на реалната конвергенция показва, че тя е в процес на развитие, макар и с незадоволително бавни темпове. Нестабилността на БВП в СЦИЕ е по-висока в сравнение с този показател за ЕС, но въпросната разлика бележи тенденция към спад.

Корелацията между циклите в страните от Централна Европа и Германия, изчислена въз основа на равнищата на безработица и индексите на индустриално производство, е особено висока. Все пак тя е по-ниска отколкото спрямо ЕС, освен ако не вземем под внимание закъсненията в предаването на шоквете. Тези два резултата са възпроизведени и интерпретирани чрез модела на Франкел и Роз (1998), основан върху хипотезата за ендогенността на циклите и на търговската интеграция. Авторите защитават идеята за необходимостта от бързо присъединяване на СЦИЕ към ЕВС. Стимулирайки търговските потоци, това би могло да засили

синхронизацията на циклите и следователно би повишило готовността на онези страни, които дотогава не са покривали критериите за влизане в Европейския валутен съюз, да ги достигнат на един по-късен етап.

Зависимостта между Германия и страните от Централна Европа е висока, отколкото между Германия и ЕС: съгласно критерия на оптималната валутна зона (ОВЗ) тя формира заедно с тези страни една по-оптимална валутна зона в сравнение с тази на Европейския валутен съюз. От историческа гледна точка този резултат не може да не напомня за неуспешните опити на Германия в периода между двете световни войни да създаде съюз със страните от Централна Европа (вж. Морел, 1998). Той поставя акцент върху ролята, която Германия реално може да играе в процеса на разширяване на Изток.

Литература:

Andreff, W. [Nominal and Real convergence – At what speed ? In: J. van Brabant, ed. The European Union, the Transition Economics, and the Remaking of Europe, Boulder (Col.) and Littlefield, 1998.

Benassy-Quere, A., A. Lahreche-Revil. Pegging the CEEC's Currencies to the euro. CEPII Working Paper N 98-04, 1998.

Bini-Smaghi, L., S. Vori. Rating the EC as an Optimal Currency Area. Banca d'Italia Temi di Discussione, 1993, 187.

Coricelli, F. Fiscal Constraints, Reforms Strategies, and the Speed of Transition: The Case of Central and Eastern Europe. CEPR Discussion Paper 1339, Londres, 1996.

Fatas, A. EMU: Countries or Regions. - European Economic Review, 41 (3-5), 1997, 743-751.

Fontagne, L. Specialisation et asymetrie des chocs en union monetaire. - A paraitre dans la Revue française d'économie, 1999.

Fontagne, L. et Freudenberg, M. Endogeneous Symetry of Shocks in a Monetary Union. - Open Economic Review, 10, 1999, 263-287.

Frankel, J.F., A. K. Rose. The Endogeneity of the Optimum Currency Area Criteria. - Economic Journal, 108 (449), 1998, 1009-1025.

Freudenberg, M., F. Lemoine. Central and Eastern European Countries in the international division of Labour in Europe. Document de travail CEPII, 1999, 99-105.

Hamilton, C., A. Winters A. Opining up International trade with Eastern Europe. - Economic Policy, 14, 1992, p. 77-104, 111-116.

Maurel M., G. Cheikbossian. The New Geography of Eastern European Trade. Kyklos, 51 (1), 1998, 45-73.

Maurel, M. Regionalism et desintegration en Europe centrale et orientale, une approche gravitationnelle. Paris, Editions du CNRS, 1998.

Roland, G., T. Verdier. Law Enforcement and Transition. Mimeo, 1999.

Sharmini C., M. Megagni, E. Offerdal. Designig Disinflation Programs in Transition Economies: The Implication of Relative Price Adjustment. IMF Paper on Policy Analysis and Assessment, PPAA/97/1, 1997.

SCHUMACHER D. [1996], << L'ouverture des economies d'Europe centrale et orientale : impact sur les échanges exterieures et l'emploi de la France et de l'Allemagne >>, dans Union europeenne, Les consequences et budgetaires de l'elargissement a l'est du Senat, p.69-95.